Василевська Т.Е.

МОРАЛЬНІ ДИЛЕМИ ТА ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ

В сучасних умовах невизначеності, швидкого перебігу подій та складності управлінських процесів в сфері публічного управління існує нагальна потреба у формуванні етичної компетентності публічних службовців, що складається з теоретичних знань, практичних умінь та навичок здійснення професійної діяльності відповідно принципам та нормам професійної етики, особистісних моральних якостей, етичної чутливості та етично коректної поведінки в ситуаціях морального вибору [1].

В процесі морального вибору публічний службовець може стикатися зі складними моральними дилемами. Моральна дилема постає а) як проблемна ситуація, вихід з якої передбачає лише два взаємовиключних рішення, причому обидва ці рішення не є (або є) бездоганними з моральної точки зору, або б) як необхідність вибору між кількома альтернативами, що приводить в будь-якому випадку до негативного, або навіть трагічного результату. Тобто, в результаті того чи іншого вибору: 1) індивід зобов'язаний зробити два протилежних вчинки, оскільки обидва вони – правильні чи неправильні; 2) індивід одночасно і повинен, і не повинен здійснювати один і той же вчинок. Наприклад, публічному службовцю необхідно вирішити, якому саме професійно-етичному принципу необхідно слідувати в певному випадку, а який доведеться порушити; виконувати професійно-етичні чи громадянські або загальноморальні приписи в конкретній ситуації.

Дилеми в публічному управлінні обумовлюються, зокрема: розбіжністю особистих і професійних цінностей службовця; відмінністю релігійних поглядів службовця і громадянина, клієнта; невідповідністю етнокультурних традицій учасників соціальної дії; неспівпадіння думок службовців та інших учасників соціального процесу тощо. Для публічних службовців у певних ситуаціях досить дилемними є питання щодо об'єкта/суб'єкта служіння (державному службовцю слід служити державі чи народу; для посадової особи місцевого самоврядування пріоритетним є інтерес громади чи держави); меж лояльності до держави, припустимість (не)виконання наказів, які можуть трактуватися як такі, що порушують загальноприйняті моральні норми та ін.

Для вирішення дилеми у формі морального чи етичного конфлікту можуть бути дві можливості: 1) вибір певної лінії поведінки; 2) вибір вчинку (що зробити; як вчинити?). Дилеми, на противагу іншим проблемам, не можуть бути, як правило, вирішені повністю, скоріше, до них можна застосувати більш-менш ефективні підходи. Крім того, варто мати на увазі, що зазвичай індивід не здійснює чистих раціональних утилітарних виборів – завжди присутні емоції.

Певним «запобіжником» розгляду публічними службовцями тих чи інших проблем як дилемних є реальне функціонування етичних кодексів, у яких містяться алгоритми дій для складних етичних ситуацій професійного життя. Тому створення таких відкритих до доповнення (і, в цьому сенсі, гнучких), задіяних у службовій діяльності професійно-етичних збірок принципів, норм і правил є важливим

компонентом побудови етичної інфраструктури публічної служби.

Однак в етичних кодексах не можуть бути описані всі можливі ситуації й дилеми, з якими стикається професіонал.

Тому публічних службовців необхідно навчати «навичкам» дій у ситуаціях дилемного морального вибору. Наприклад, вмінню цілісного усвідомлення особливостей конкретної ситуації, аналізу природи реальних моральних дилем, розгляду її у більш широкому контексті. Якщо з позицій однієї цінності обидві сторони дилеми є однаково значущі, то при врахуванні інших цінностей один варіант відповіді буде мати більше переваг. Для публічних службовців стає важливим вміння вибудовувати ієрархію цілей і символічних цінностей, здійснювати аналіз ситуацій з етичними дилемами, розгляд кейсів як спроб знайти рішення проблемної ситуації. Цей елемент професійно-етичного навчання сприятиме розвитку здатності до раціональної та моральної рефлексії, пошуку етично вивіреної аргументації, набуття етичної чутливості та навичок розгляду різних сценаріїв дій та їх впливу на подальші події.

Не втрачає свою актуальність й ідея створення практичного посібника з детальним описом кейсів щодо виникнення етичних дилем у роботі публічних службовців [2, с. 32].

Саме такі заходи професійно-етичного навчання публічних службовців сприятимуть їх підготовленості до дій в ситуаціях моральних дилем та підвищать їхню етичну компетентність.

Список використаних джерел

1. Василевська Т. Е. Етичні компетентності публічних службовців в контексті реформування публічного управління / Т. Е. Василевська // Зб. наук. праць «Теорія та практика державного управління». – 2018. – №1(60). – С.155–161.
2. Жерибор О. Особливості проходження державної служби в Апараті Верховної Ради України / Олександра Жерибор, Тетяна Чернуха, Ксенія Оуш, Євгеній Азімов // Парламент. – 2017. – №4. – С. 4–36.

Гончарук Н.Т.

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ

Процеси радикального оновлення українського суспільства, які відбуваються на сучасному етапі державотворення, зумовлюють необхідність подальшого розвитку публічної служби, її модернізації як ключового напряму реформування державного управління та місцевого самоврядування.

За роки незалежності в Україні в основному сформовано інститут публічної служби, яка включає службову діяльність фізичних осіб на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, органах судової влади, прокуратури, а також військову службу, альтернативну (невійськову) службу, іншу службову діяльність у державних органах, органах місцевого самоврядування щодо виконання